

Tartalom:

Rövid hírek, információk
Programjaink
Szakmai cikkek
Könyv- és filmajánló
Nevető kislexikon
Versek
Márai 3.

Rövid hírek, információk

Kedves Ügyelő Társaink!

Igen nagy fába vágtuk a fejszét, hogy (20 évesen!) vállaltuk a Kongresszus rendezését, de annál nagyobb lelkesedéssel és hittel fogtunk hozzá a szervezéshez. Hát nem könnyű!!!

Ahhoz, hogy időben le tudjuk kötni a szállást, étkezést, már most kéri tőlünk a körülbelüli létszámot. Mi abban reménykedünk, hogy vonzó városunkba minél nagyobb létszámban eljöttek, és közösen feltöltődünk jövőbeli feladatainkra.

Program *tervezetünket* itt láthatjátok.

Üdvözlettel:

Jutka, Ilka

2

Országos Találkozó, E G E R 2009. augusztus 28-30. **Program tervezet**

PÉNTEK

14.00 -	érkezés, regisztráció, szállás elfoglalása, kiscsoportra jelentkezés
15.00 - 17.00	városnézés (fakultatív)
17.00 - 18.30	bemutakozás, Majom-díj (3-5 perc)
19.00 - 22.00	Szépasszony-völgy (fakultatív) Hideg vacsora a szálláson, vagy meleg hurka-kolbász a Völgyben borozgatással (Aki nem jön a Völgybe, szabad program)

SZOMBAT

8.00 - 9.00	reggeli
10.00 - 11.00	Megyeházán köszöntők: 1. LESZ elnöke, 2. 20 éves az egri szolgálat, 3. polgármesteri köszöntő, 4. megyei közgyűlés v. államtitkári köszöntő, 5. Szabó Pál díj kiosztása Előadások (témája a végleges meghívón)
11.00-11.30	Előadás dr. V.G.
11.30-12.00	Előadás dr. M.M.

Szűnet

12.15 - 13.00	Előadás dr. CS.M.
13.30 - 14.45	ebéd
15.00 - 18.00	kiscsoportok
19.00 - 20.00	vacsora (állófogadás)
20.00 - 21.30	szórakoztató műsor
21.30 - 24.00	retro disco

VASÁRNAP

8.00-9.00.	reggeli
9.30 -11.00	kiscsoport
11.30-12.30	záró nagycsoport
12.30-tól	ebéd, utána hazautazás

Programjaink

Dátum	Nap	Időpont	Megnevezés
MÁRCIUS			
Március 2.	Hétfő	17³⁰ – 20³⁰	Esetkonzultáció
Március 20.	Péntek	17⁰⁰ – 20³⁰	Szupervízió
Március 30.	Hétfő	17³⁰ – 20³⁰	Közgyűlés
ÁPRILIS			
Április 17.	Péntek	17⁰⁰ – 20³⁰	Szupervízió
Április 27.	Hétfő	17³⁰ – 20³⁰	Esetkonzultáció
MÁJUS			
Május 15.	Péntek	17⁰⁰ – 20³⁰	Szupervízió
Május 25.	Hétfő	17³⁰ – 20³⁰	Esetkonzultáció

3

Szakmai cikkek

Könnyebb elhallgatni? - Titkok és tabuk a családban

Minden családnak vannak titkai, amelyek akár generációkon keresztül befolyásolhatják az életüket. A közös családi titok az összetartozás érzését is erősíthetik, de lehet büntudat, szégyen, illetve hatalom forrása is. A felszínen megnyugvást eredményezhet a zavaró tényező elfedése, ám a családterápiában a titokkal, mint megbetegítő tényezővel találkozunk.

Egy kisfiút, aki nyolc éves múlt, és pár hónapja dadog, édesanyja hozta el a családterápiás rendelésre. A találkozás, közös játék, beszélgetés kapcsán kiderült, hogy az édesapa külföldön dolgozik, csak időnként tud hazajönni a családjához. Az édesanyjának közben barátja lett, akinek jelenléte közös titok volt a fiával. A gyerek egyrészt nagyfiús dolognak tartotta, hogy anyjával közös titka van, és ezt nem árulhatja el, ugyanakkor apjához fűződő szeretetteljes kapcsolatát nehezzé tette a hallgatást. Ez a kettős teher (mondanám is, meg nem is) nagyon szemléletes beszédzavar formájában, a dadogásban nyilvánult meg.

Sokszor pont az ilyen és hasonló tünetek hozzák el a családokat a családterápiás rendelésünkre. Már azzal, hogy eljönnek, jelzik: készen állnak arra, hogy kimondják az eddig kimondhatatlant. Tehát titkolt vágyuk, hogy felszabadítsuk őket a fejlődést gátló és elszigetelődést eredményező titkok, tabuk alól.

Mi a titok, mi a tabu?

Vannak olyan dolgok, amelyek nem kerülhetnek felszínre, mert fájdalmasak, büntudattal párosulnak, vagy konfliktust szülnek - ezért hallgatnak róla. Titok az, amit az egyén vagy a család el akar fedni. A titok így véd, ám egyúttal el is szigetel.

A tabu pedig olyan tiltás, amelynek eredetét, okát sokszor homály fedi, célja az egyén és a közösség védelme, magától értetődő, nem megkérdőjelezhető.

Minden családnak megvannak a titkai. A titok tartalma önmagában is lehet erőteljes (öngyilkosság, erőszak), és az elfedésére használt módok (drog, alkohol, hazugság, pszichoszomatikus betegségek, bezárkózás, szótlanság, elmagányosodás, elszigetelődés) is erősen hat a család működésére. A titok gyakran befolyásolja a családon belüli hatalmi viszonyokat, és a családtagok közötti játszma alapjául is szolgálhat: "Hallgatok róla, de cserébe elvárom, hogy tedd ezt és ezt..."

Miért képezünk titkokat?

A titok nemcsak azt védi, aki titkolandót követ el, hanem azt is, aki annak áldozata. A titok időnként azok kényelmét, védelmét is szolgálja, akik egyszerűbbnek tartják nem elmondani egyes családtagoknak a nehezen elviselhető, megrázó tényeket ("Nem bírná elviselni!").

Valójában szeretnék elkerülni a tragédia nyíltá tételének következményeit, azt, hogy egy ideig nagyobb törődést, figyelmet kellene fordítani a legjobban érintett családtagra. Ezt mutatja a

következő szomorú történet:

Egy családban idős, özvegy anyának a tőle külön élő, családos, középkorú lánya már régóta betegeskedett, majd meg is halt. A család tagjai hónapokon át titkolták az idős asszony elől lánya halálát, amelyet természetesen nagyon hamar megérezett, megtudott elkapott szőfoszlányokból, elszólásokból. Nem mert rákérdezni a bizonyosságtól való félelem miatt, és rokonai iránti kíméletből. Emiatt a legrosszabb történet: egyedül maradt fájdalommal, gyászával. Nem tudta senkivel megosztani, feldolgozni, vigaszt kérni és kapni. Csak halála előtt árulta el a családtagoknak (ami ezután nagyon hamar bekövetkezett), hogy ő már régóta tudatában van lánya elvesztésének, és hogy elviselhetetlen teher volt számára ezt magába zárni, de nem akart fájdalommal ránehezedni a többiekre.

Többgenerációs családi titkok

Sok családban generációkon keresztül húzódnak családi titkok, megosztásából kizárva egyes családtagokat és szövetségbe vonva másokat. Ez már önmagában is hasadást okozhat a családtagok között, ráadásul a kizárt fél is érzi a titok meglétét különböző jelekből.

Például a leplezni szánt történet szereplőit nem emlegetik. Feszültség keletkezik, amikor egy bizonyos rokon szóba kerül vagy megjelenik, vagy amikor egy bizonyos történet elhangzik.

Sok szülő azt gondolja, hogy gyermeke védelmében titkolózik. A titkolt esemény magyarázatára azonban valamit ki kell találni, és ez hazugságot, újabb titkokat szül.

A titkok (ál)tapintatból, konfliktuskerülésből nem kerülnek kimondásra, de ott vannak a levegőben. Ha elszabadulnak az indulatok, előtörnek az elfojtott kérdések. A titok egy darabig segíthet a megőrzésként elkerülésében, de nem segít a feszültségek feloldásában, feldolgozásában, és ennek lélekromboló hatása van.

Megbetegíti a kapcsolatot

A titokképzéssel könnyebb kikerülni veszélyes helyzeteket, a lelepleződést; viszont a titok súlya nagy, így a titkot őrzők könnyen elszigetelődhetnek. Az ilyen családoknál gyakori a bűntudat, a vádaskodás, a saját felelősség fel nem vállalása, a cselekvés hiánya. Mivel a valódi fájdalomról nem lehet beszélni, a rossz érzés kerülőúton beszivárog a szűkebb, tágabb családba is, és irracionális formában jelenik meg.

Ha egy asszony nem esik teherbe, és az ezzel kapcsolatos fájdalom vagy szégyen érzését titokként kezeli, haragot fog táplálni a házastársa ellen, aki feltételezett oka a gyermektelenségnek, vagy más családtagok ellen, akik viszont családanyák. Nem a lényegről beszélnek, kritikus pillanatokban azonban aktivizálódik a titok, a rejtett sérelmek összekapcsolódnak az aktuális konfliktussal. Ez a konfliktus így már másról szól, ezért a másik számára érthetetlen. Nem a valódi érzésekről beszélnek, mert az kimondhatatlan, így félreviszi a kommunikációt, és ez újabb problémákat szül.

Amikor "véletlenül" kiderül

A titok félelmetesebb a valóságnál. A titok feszít, nem hagy megnyugodni. Ezt jelzik az úgynevezett tudattalan "önlebuktatások" is, amikor a külső kapcsolatot fenntartó házastárs "véletlenül" elől hagyja a telefonját, amelyben egyértelmű üzenetek vannak, vagy nyitva felejtí az e-mailjét, vagy a szálloda- vagy éttermi számlája keveredik a családi iratok közé.

Hogyan segít a családterápia?

A családterápia segít a feszítő, kapcsolatokat gátló titkok tudatosításában, feldolgozásában, a büntudat oldásában, az elszigetelődés megszüntetésében, egymás történeteinek, viselkedésének, reakcióinak megértésében. A családok történeteiben a családi térkép, a genogram segítségével feltárulnak a generációkon keresztül kialakult mítoszok, történetek, a családi titkok és tabuk, amelyek meghatározhatják a jelenben élők működését. Nagy érzékenység és tapintat szükséges ahhoz, hogy kellő időben, megfelelő módon kerüljenek elő a családi működés zavarait előidéző titkok. Szem előtt kell tartani az egyén pszichés teherbírását és személyes határait is.

Minden embernek, még a házastársaknak, gyerekeknek is lehetnek saját titkaik, amit tiszteletben kell tartani. Ez az igény összefüggésben áll a tabu kérdéseivel. Például sok családban úgy gondolják, senkinek nem lehet egymás előtt semmilyen titka. Vagy nem lehet beszélni a szexről, a halálról, a testi-lelki betegségekről, a pénzről. Sok családban tabu a felnőttek kritizálása, az eltérő vélemények kimondása. Számos viselkedés válhat egy-egy családban tabuvá: például mindenkinek szeretni kell a rokonait, a gyerekek soha nem lehet igaza, a felnőttek mindig igaza van, a családtagoknak mindig egyformán kell érezni, gondolkodni stb...

Ezek miatt a kimondott vagy kimondatlan tabuk miatt sajnos néha rejtve maradhatnak a családon belüli erőszakos cselekedetek, vagy védtelenné válnak a gyerekek, kiszolgáltatva a szülői önkénynek, zsarnokságnak. Természetesen a tabuk fontos szerepet töltenek be a társadalomban, az élet lényeges dolgai között való eligazodásában. Vannak azonban olyan tabuk, amelyek megkérdőjelezhetők, és az alóluk való feloldozás a fejlődést, az egészséges kapcsolat kialakítását segíti.

Ha kimondódnak az elfedett, de feszítő, szorongást keltő titkok, kimondhatóvá válnak más dolgok is. Valódi hiányokról, igényekről lehet beszélni, melyek így feloldhatóvá, orvosolhatóvá válnak. Oldódik a büntudat, elfogadhatóvá válunk magunk és mások számára, mi is megértőbbek, elfogadóbbak tudunk lenni mások iránt. A titkok kimondása megszünteti az elszigeteltséget, s a családi kapcsolatok erőforrássá alakulhatnak át.

forrás: www.koloknet.hu

Üdvözlettel:
Kovács Győző

Könyvismertető

Béka király-kamishibai és más mesék a papírszínházból

Meseterápia papírszínházzal

[Tamás Zsuzsa](#)

A Csimota kiadó már az első papírkofferbe zárható gyerekversek megjelentetése óta (Tóth Krisztina *A londoni mackók* kötete 2003-ban látott napvilágot) rendhagyó kiadványokkal jelentkezik a gyerekkönyvpiacra. A múlt év végén egy olyan mesekönyv-sorozatot jelentettek meg, amely a mesekönyveket mintegy színházzá alakítja, és darabjai a szórakoztatáson túl komoly terápiás funkcióval is bírnak..

7

A papírszínház – japán nevén: kamishibai – fa- vagy papírkeretben mozgatható, nagy méretű lapok segítségével egyfajta színházszerű (vagy televízió-pótló) hatást ér el: a mesélő mindig a leghátsó lap hátulján lévő szöveget olvassa fel, amely a legelső – vagyis a nézők számára éppen látható – képhez tartozik. A lapok cserélődése egyfajta drámai hatást eredményez, miközben a figyelem egyszerre irányulhat a vizuális élményre és az elhangzó szövegre.

Ez a módszer nemcsak a Japánból eredő, 1920 óta használatos technikát használja fel, de a magyar, piactéri „képmutogatással” is rokon (bár ez esetben egyszerre volt látható az összes kép, és a mesélő egy pálcá segítségével irányította a nézők-hallgatók figyelmét a megfelelő képhez).

A papírszínház első megjelenésekor hat mese került piacra. Kettő – a *Brémai muzsikások* és *Az aranyhalacska* – Lackfi János tolmácsolásában olvasható. További négy Szecsődi Leó átdolgozásában jelent meg.

A Lackfi fordításában megjelent mesék francia megrendelésre készültek; a francia kiadó, amely felvette a kapcsolatot a Csimotával, magyar illusztrátorokkal szeretett volna együtt dolgozni. Az új forma azonban szerencsésen találkozott egy váratlanul felmerülő speciális igénnyel is. Fekete-Szabó Viola gyogyepedagógus ugyanis azzal a kérdéssel kereste meg a Csimota kiadót, hogy munkája során szeretne a sérült gyerekeknek a pszichés problémáira is reagáló meséket mondani (a mesét, mint kézenfekvő pszichoterápiás módszert alkalmazni), s fontos volna, hogy a megfelelő mesék a megfelelő nyelvi és vizuális formában táruljanak a gyerekek elé.

A mesehallgatás során a gyerekek (akár egészségesek, akár sérültek) képzeletben találkoznak

azokkal az élethelyzetekkel, amelyek megoldása még előttük áll, vagy amelyek megoldásával éppen küszködnek. A mese szimbolikus formában közli a gyerekekkel, hogyan birkózhatnak meg nehézségeikkel. A sérült gyermekek személyiségfejlődésében pedig szinte szükségszerűen adódhatnak olyan negatív hatások, amelyek megterhelik pszichés teherbíró képességüket: a megzavart korai anya-gyerek kapcsolat, hospitalizációs ártalmak, a fogyaték okozta frusztrációk és stigmák átélése.

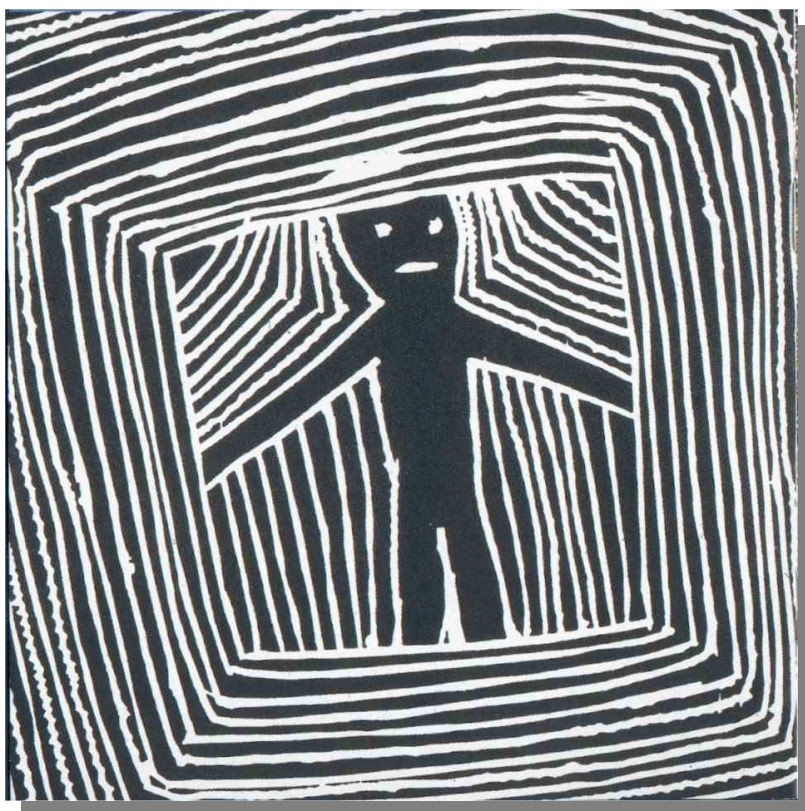

Épp ezért Fekete-Szabó Viola elsősorban lelki egészségük megőrzésére, belső feszültségeik, szorongásaik lehetséges oldására koncentrálna választotta ki *A méhkirálynő*, *Jancsi és Juliska*, a *Béka király* és *Hamupipőke* meséjét. A mesék mindegyikéhez dr. Fisher Eszter pszichológus írt kiegészítő háttéranyagot, amely a pedagógusoknak és a szülőknek egyaránt magyarázatokat nyújt az adott mese hatásairól és alkalmazásáról.

8

A hat kötet illusztrátora volt: Agócs Írisz, Borogdai Zsuzsa, Kun Fruzsina, Makhult Gabriella, Radnóti Blanka és Takács Mari. A címben azért emeltük ki a Radnóti Blanka illusztrálta *Béka királyt*, mert ez nem vektoros (számítógépes) illusztrációval készült, hanem festmények nyújtanak páratlan vizuális élményt a meséhez. De az összes mese képi világáról elmondható, hogy izgalmas a maga szándékos egyszerűségében, és mind alkalmas arra, hogy a gyermekélet sűrű sötét erdejéből – mert van ilyen – kiutat mutasson.

A kiadó honlapja: www.csimota.hu

Részben időmegtakarítás, részben költségmegtakarítás, részben a játékos rövidítő-kicsinyítő ösztön korlátlan kieléje már az sms-korszak kezdetére felülírták az archaikus magyar helyesírás szabályait és a kőkorszaki nyelvi sztenderdeket. Eltűntek a nagybetűk, ugyanakkor a kettőshangzók és a fonetikus formák (tucc, lácc, vattok) teljességgel kiszorították az igei személyragok elemző elkülönítését (tudsz, látsz, vagytok stb.). A vok egy-két évtized alatt teljesen anakronisztikussá tette a „vagyok” formát, az akadémikusok pedig ugyanazt tették, mint mindig: jajveszékeltek, nyelvvédő cikkeket írtak, majd kénytelen-kelletlen tudomásul vették az újonnan kialakult kész nyelvi tényeket.

Szócs Géza

Palack a jövőből

Nemrégiben kezembe került az Irodalmi Jelen 3309. évi áprilisi száma. Érdekes áttekintést olvashattam benne a magyar helyesírásban – mit helyesírásban? a magyar nyelvben – végbement változásokról az sms megjelenése óta eltelt bő tizenhárom évszázad alatt (kb. 2000-től 3300-ig).

A drága pénzbe kerülő másodpercek a tévék képernyőin és a kereskedelmi rádiók műsoraiban már a 2000-es ezredfordulót megelőző években azt eredményezték, hogy a beszéd ritmusa elképesztően felgyorsult. A riporterek közül azokat választották ki, akiknek az értelmes beszédet a fékevesztett hadarástól elválasztó keskeny határvonal környékéről sikerült beleköpnüik zuhatagos szömenésüket a mikrofonba. Ily módon rövid idő alatt elérték, hogy az idősebb, kifele tartó, semmire sem alkalmas generációk már képtelenek legyenek felfogni és követni az elhangzottakat.

A beszéd felgyorsulását hamarosan követte az írásgyorsulás is. Részben időmegtakarítás, részben költségmegtakarítás, részben a játékos rövidítő-kicsinyítő ösztön korlátlan kieléje már az sms-korszak kezdetére felülírták az archaikus magyar helyesírás szabályait és a kőkorszaki nyelvi sztenderdeket. Eltűntek a nagybetűk, ugyanakkor a kettőshangzók és a fonetikus formák (tucc, lácc, vattok) teljességgel kiszorították az igei személyragok elemző elkülönítését (tudsz, látsz, vagytok stb.). A vok egy-két évtized alatt teljesen anakronisztikussá tette a „vagyok” formát, az akadémikusok pedig ugyanazt tették, mint mindig: jajveszékeltek, nyelvvédő cikkeket írtak, majd kénytelen-kelletlen tudomásul vették az újonnan kialakult kész nyelvi

tényeket. 2050 körül, a Második Nyelvújítás idején törölték el a mássalhangzó-kettőzést és az összes hosszú magánhangzót (ó, ő, ú, ü) meg az ly betűt, akkor jelent meg az új Hejesisírási Szabályzat. Száz évvel később megszüntették a ny betűt, amit nemsokára a cs betiltása követett. A norma az "elégéses megértés elve" lett. Hogy világosabb legyen, miről van szó, íme a mondat majdani lejegyzése: Norm elég suty be a fejbe.

Mint az illető lapszámban olvasható három versből kiderült, archaizáló szándékkal egyes költők persze megengedték maguknak, hogy a már évszázadok óta használaton kívülre helyezett betűk közül is fel-felhasználjanak egyet-kettőt, különleges poétikai célokat szolgáló megfontolásokból.

Az alábbiakban olvasható három verset sikerült kimásolnom az IrmliYen említett számából.

Bege Magdolna

karafi jános dénes: idebe é odaki

(etüd, esetle fantáz)

idebe
nakamba ült edj pemete.
odaki
dühizik a hóvihi.
hóvihi, ne dühizz.
repce, ne baszakoggy má.

lövétei velman vince: nagyon fláj

fly, mother, fly,
te csak mindig fly.
esztendőre va ketőre
who are you, varju, várj.

sántha noémi béla:

talákoztam e malagambistával
kandalom fütöm es füvel-fával
hu-hu-hujjjjjjjjjjjjjjjjj

kivándorlok én kanadába
facipőbe é fanadrágba

fanadrágom felgyútom
ha szeret a malagambista
megmondom neki gyere pista

Megszentségteleníthetelenségeskedéseitekért

Tar Sándor: *Te következel, válogatta: Király Levente, Budapest, Magvető, 2008*

[barta andrás](#)

A Magvető válogatáskötete szerényen úgy tesz, mintha a Tar Sándor novellaművészetének csak egy szűk keresztmetszetét nyújtaná át az olvasónak. A PRAE.HU kritikáirója azonban nem tesz úgy, mintha nem Tar Sándor életművét cincálgatná a novelláskötet ürügyén.

Van egy olyan kényszerem, hogy ha már írok valamit, akkor az a valami vicces vagy meglepő legyen, azt se bánom, ha az olvasók kiteszik a kiakadásjelzőt (igaz, nem tudom, lehet-e még ilyet írni), és, akár Spar-pénztárosnő a rosszul lemért cukkínitól, ódzkodom a rendes, végiggondolt kritikáktól. (Vissza kell battyogni a mérleghez, torlódik a türelmetlen sor.) Amikor 2008 kora őszen megjelent ez a Tar Sándor-válogatáskötet, egészen elfelejtettem ezeket a megfontolásaimat, és óvodáscsoportokat megszegyenítő, naiv, ostoba módon elvállaltam, hogy én írok – ha nem is magának levelet, de: róla kritikát a PRAE.HU olvasóinak. Sokhónapnyi intenzív szenvedéssel lakoltam meg gondolatlanságomért.

A kötet fülszövege ugyan szerényen korlátozza a válogatás érvényességét, mondván „természetesen csak szűk keresztmetszetet adhat” Tar Sándor írásművészetéről, ám az elvízkövesedett cső képzetét rögtön vissza is vonja, és, bizony, kedves olvasók, egy reprezentatív életmű-válogatással kecsegtet: „mégis igyekeztünk olyan írásokat összegyűjteni, melyek Tar Sándor írásművészetének minél több erényét megmutatják. Az írások időrendben követik egymást [...]” Előljáróban, használati utasításként leszögezem: mindez így is van; vagyis ha valaki a Tar Sándor művészetének a „kistükrére” kíváncsi, bátran ajánlhatom e

könyvet, mivel az életmű teljes ívét szemlélteti, és nagyon jól érezhető benne az a törés, tematikai változás, amelyet a rendszerváltás megváltozott társadalmi környezete okozott.

A humor és a hatásvadászat azért tűnt szinte lehetetlen önkívásnak, mert Tar Sándor a szó eredeti, valóságos értelmében ikon. Bár, persze, nem tizenhárom éves lányok bugycsurdító megasztárja, még csak nem is „a művelt közönség” kötelezően a polcon tartandó relikviája, hanem a magyar irodalmi élet befolyásos tagjai által szinte egyöntetűleg a félmúlt meghatározó jelentőségüként kanonizált novellistája. Amikor ennek az elismertségnek az okát keressük, akkor két rettenetes monoliterdőbe ütközünk, amelyek amúgy rendesen egymásba kapaszkodnak, már ha ennek a képzavarnak van bármiféle értelme.

Egyfelől Tar Sándor prózáját egészében véve egyedinek, semmiféle kortárs irányzattal össze nem vethetőnek és a 19. századi, pozitivistá előfeltevésekre épülő romantikus-realista irodalommal is csak távoli, szinte ki sem mutatható rokonságot tartó valamiként olvasták és olvassák a mai napig: ellenállt „mindennemű irányzatnak, divatnak és trendnek”. A festészetben ilyen például Csontváry – furcsa, ellentmondásos utóéletet is él: Magyarországon elismert, óriási festő, külföldön nem is ismerik, és valószínűleg nem is fogják megismerni.

Ehhez csatlakozik, hogy a Tar Sándor-i epika prózapoétikai megítélésére ráveti fenyegető árnyékát a téma: „alighanem senki sem ismerte jobban ezt a nyomort, az országnak ezt a füstös, fekete arcát”.

Másfelől a Tar Sándor életművéhez hozzájárul az élettörténete, amely tőle elválaszthatatlan és hangsúlyozottan tragikus elbeszéléssé merevült a halála pillanatában. Eszerint az író annak a nyomornak a kontextusában élt, amelynek a krónikásává szegődött – „Voltak hetei, amikor – a kurátorok nagyobb dicsőségére – annyi pénze nem volt, hogy rendesen egyen; ilyenkor egy adag szaftot ebédelt egy szelet kenyérrrel a Tesco önkiszolgálójában a maradékra leső hajléktalanok között” –, s amelyben a felvilág olyan fogalmainak, mint hogy remény, morál, szerelem, fejlődés, gazdagodás, nem voltak vonatkoztatási pontjai. A tengődés és túlélés koncepciójába, ha fájdalmasan cinikusan szeretnék fogalmazni, jól beleilleszkedett a „bukott ember” narratívája, aki az önmagával való meghasonlottságában „[m]int ingázó hősei, úgy járt ki-be a pszichiátriára”.

Úgyhogy nem is monoliterdőről kellene itt beszélni, hanem egy többretegű védőpáncélról, amely olyan szorosan és áthatolhatatlanul borítja be a novelláskötetet, mintha a meglévő titánburkot meg egy dél-haiti távol tartó átkot is odaeresztettek volna. Hogyan bátorkodjam ne ajánlani a kortárs irodalomtörténet emblematikus alakjai által kanonizált Tar Sándor-i művészetet? Hogyan merjem ne dicsérni az író, akinek a nyomor, a felemelkedés utáni deklasszáció, a mások és, mint mondják, önmaga egyaránt táplálta megvetés tragédiája jutott osztályrészül?

Nem hiába érleltem ezt a cikket évezredekig – születtek megoldások.

Először is, Tar Sándor novellisztikájának a beszédmódja meglepően széles teret foglal el. A mesei-anekdotikus hangvétel (pl. *A föld szaga*), a minimalista, drámai formából strukturálódó történetvezetés (pl. *Asszonyok feketében*), a 19. század szigorú linearitására felfűződő (kvázi)szüzséképzés példái egyaránt előfordulnak.

A kistükör azonban nagyon pontosan sugallja azt, hogy az író műveire leginkább az a fajta szigorúan „gazdaságos” beszéd jellemző, amelynek a számára érdektelen, hogy a beszédaktusok formái közt jelentős különbségek vannak, azt a luxust meg végképp nem engedi meg magának, hogy energiát pazaroljon az ilyen formákra épülő irodalmi hagyományra. Ebben a valóban nagyon erős és sajátos nyelvben nem sikerült minőségi változást észrevennem: „Máriaisten, mondta a portás, amikor a nyitott ajtó vakító négyszögében megjelent a három fiú könnyű, feszülő nadrágban, meztelen felsőtestre vett színes mellényben, jókedvűen” – kezdődik a *Csóka* című novella (80-as évek). Ehhez képest *A találkozás* (már a 2000-es évek) felütése: „Kifelé menet megbotlott a

küszöbön, ez már csak ráadás volt, az orvos az előbb azt mondta, hogy kell neki a kórházi zárójelentés.”

Hogyha a grammatika az élet volna, akkor a Tar Sándor grammatikája az a redukció, vagy – pszichoanalitikus kifejezéssel –: regresszió volna, amelybe visszaszorulva töltik el a szereplői az életüket. (Illetőleg: tölti el őket az életük.) Az izgalmas és egyben hátborzongató az, hogy ez a regresszió nem tö-, vagy paralell módon, egyszerű szerkezetű mondatokat, nem is monoton halmozódó jelzőket vagy egyéb mondatrészeket üzemeltet (ellentétben például a Bret Easton Ellis prózájával), mint ahogyan azt előrejelezhetnénk. Sokkal inkább az eszünkbe juthat azonban egyfajta biologizálás: mintha a darwinizmus egyik alaptörvényének, a puszta létfenntartásnak a szempontjai határoznák meg a használt nyelv szerkezetét: gyors tájékozódás, praktikus címkézés, a szociális környezet sematikus értelmezése, begyakorolt taktikák és stratégiák alkalmazása, szigorú takarékoskodás a hiányos erőforrásokkal. Ennek jegyében a szereplők gyakran kapnak egy-egy alapvetően meghatározó jelzőt és végképp érvényes nevet, és ennek a jegyében lesz a szöveg legszembetűnőbb jellemzője a szigorú szintaktikai és modális ökonómia: leginkább csak sok vessző, néha egy-egy pont tagolja a szöveget, ezen túlmenően azonban ritkán van energia intonálni, értelmezni, kérdezni, kiáltani, egyáltalán: érzést vagy érzelmet kifejezni, mert a nyelvnek ez a halmaza – hiába köszönt be a kötet egyharmadánál a kapitalizmus – hiánygazdaság:

„Mikos akkor lassan felállt, éppen ő dobta a makk tízest, és azt mondta, motozzák meg, dobja be mindenki, ami a kezében van, és ha két lap lesz benne, motozzanak meg mindenkit. Utána döntsék el, ki vezeti tovább a buszt, mert a sofőrnek erre bedagadt szemekkel nem lesz érkezése, neki meg nincs jogosítványa. A többiek csak sunyítottak, de a kacsakezű is bizonygatni kezdte, hogy a makk tízes már szerinte is kiment, a sofőr pedig azt

mondta, ő nem azért, neki mindegy, nem akar ő beleszólni, csak szórakozásból figyeli az egészet, az is lehet, hogy rosszul látta.” (*Ház a térkép szélén*)

Az időrendben sorakozó novellák e nyelv kezelése tekintetében egységesnek tűnnek. Vannak azonban olyan más minőségek, amelyek az idő előrehaladtával egyre inkább szembetűnőek. A költői melankólia, az engedékenységek és egyfajta abszurd remény tematizálása a kötet második, nagyobbik részére inkább jellemzőek. Ha akusztikus párhuzammal kellene élnem, akkor azt mondanám, hogy az első novellák olvasása során valamiféle csattogó keménység, éles és katonás rendben előmenetelő tragédiák ritmus- és hangzasképlete sérti a fület, ha a gasztronómiából kellene hasonlatot vennem, akkor pedig a durván-keserűn odakozmált gránátos kocka lehetne a nyelvi alakzatom. A kötet második, nagyobbik egysége feltétlenül ebben az érdes kedvességben gyökeredzik, még akkor is, ha a reménynek – amely gyakran csak a megmenekülés vagy a túlélés formájában jelenik meg – nemcsak hogy semmi különösebb külsődleges alapja nincsen, de ráadásul a szubjektum maga sem megy keresztül azon az átalakuláson, amely ennek a jövőnek a jelentől különböző, új értelmezést kölcsönözhetne. Ez a keserédes, lírai puhaság néha már olyan méreteket ölt, hogy egyenesen Gelléri Andor Endrére kell gondolnom:

„Lutz Gizi a tizennégy éves lányok örök kíváncsiságával a lenti piacot járta nyitástól, nem mintha akart volna vásárolni bármit is, de a piac az valami csodálatos, rengeteg ember, forgatag, deszkára kirakott, gyönyörű káposzták, saláták, retek, zöldhagyma, almahegyek, banán, és a szag! Akkor a rakodások, a nagy zsák hagymák, krumplik a férfiak vállán, kiskocsikon, jövés-menés, vidám kiabálás, redves, szőrös, nap- és szélégette, -fűtta arcok repedezett szájszéle között eltűnő féldecik, sörök, ugyanolyan vastag, fehérén nyúló köpések a földre, nyálas csikkek,

mocskolódo nevetés, káromkodás.” (Az ígéret)

Úgy látszik, mindez egy célra irányul: a (fő)szereplő lelkiállapotának, sőt lelki életének az értelmezését szolgálja fel az olvasó számára, részére, -ért. A felületes jegyek ellenére – például egyes szám harmadik személyű elbeszélő, hanyagnak és unottnak tűnő objektivitás – ugyanis az elbeszélői horizont látszólag reflektálatlanul és nyelvben létezőként tükrözi vissza a szereplő belsejében történő lelki eseményeket, elég, ha az iménti idézetet megvizsgáljuk. Mindez talán szörszálhasogatásnak tűnik, de egyszer olvastam egy tanulmányt *A félkegyelműről*, amelyben a szerző – vajon ki lehetett? – megállapította, hogy az I. rész és a II–IV. rész között szembetűnő az a váltás, hogy az elbeszélő az I. részt követően váratlanul elveszíti a szereplők, főként a főszereplő Miskin, fejébe való „belelátásának” a képességét, miközben formálisan nem tűnik elveszíteni az omnipotens narrátori pozíciót.

A behaviorista pszichológia attitűdjéhez hasonlíthatnánk ezt a nézőpontot: ez a személyiséget egy fekete dobozként modellezte, amelynek a működése tekintetében kizárólag a jól mérhető inputja és outputja segítségével vonunk le következtetéseket, miközben nem bocsátkozunk spekulációba azt illetően, hogy „mi folyik a személy fejében”. Felületesnek tűnik a behaviorizmus álláspontja, pedig jól modellezi a mindennapi kommunikációnk során szerzett, egyesek által talán naivnak bélyegezhető tapasztalatunkat, ahol betápláljuk a másikba a mondanivalónkat, majd mérjük, hogy mi jelenik meg a képernyőjén. Ha most azt a későromantikus vállalatást kell értékelnünk, amely főként a 19. század húszas-harmincas évtizedeitől vált Európa egyre több irodalmi területén tendenciává, nevezetesen, hogy az elbeszélői horizonton a par excellence valóság leglényegesebb kérdései és – esetleg – válaszai kell, hogy

hűen tükröződjének, és amely tendenciát az utókor 19. századi realizmusnak nevezett el, akkor Dosztojevszkijnek *A félkegyelműben* – és aztán a későbbi nagyregényeiben is – tetten érhető eljárását, amelyben, úgymond, elhallgatja a szereplők összes vagy egyes gondolatmeneteinek a kibontását, ha történetileg gondolkodunk, továbblépésként kell értékelnünk, mivel szemben áll azzal a romantikus (és később marxistává is előlépő) előfeltételezéssel, hogy a világ mintegy magunkba szippantható és olvasóink, mint kiscigolyák, számára, visszaöklendezhető.

Joggal, mint, ugye, szar a vízben, merül fel a kérdés, hogy hogy jön ez az egész behaviorizmus, dosztojevszkijáda ide (bár a 19. századi orosz író nem merném azért csizmára került asztalnak nevezni)? Persze, bármely utána következő író nehezen áll meg a piedesztálon, hacsak nincs egy világot megváltó Oroszország a mellényzsebben, és Tar Sándornak, ha mondhatok ilyet, ilyenje értelemszerűen nem volt, de itt most a romantikáról van szó. A kötet vitathatatlanul kiemelkedő darabja a már idézett *Ház a térkép szélén* című írás, amelyben a börtönből frissen szabadult, jobb híján Mikos álnevet használó, hamiskártyás fiatalember – megint csak jobb híján – az isten háta mögé, egy alföldi libatelepre kerül, ahol ő maga is a libatelep férfi alkalmazottainak a sorába lép. Az undor képei meghatározóak a novellában:

„A reggelit mindenki maga csinálja, magyarázta a fekete fiú, Janka ilyenkor még alszik. A nagy, zsíros, összeégett serpenyőkre mutatott. [...] Hatalmas legyek cikáztak a levegőben, másztak az asztalon, a mosatlan edényeken, a falon, rászálltak az arcára, amit fogott, a falatra, amit a szájához emelt, a levegőben finom pihék úsztak, rátapadtak a bőrére, szemébe, szájára, orrába, nem lehetett kiköpni, kifűjni. És megállíthatatlanul, egy pillanat szünet nélkül zsvajgott a libák hada, hányni kellett a szagtól mindenütt. Mikos

ezt érezte a levegőben, a kezén, ilyen íze volt a kenyérnek, a víznek, cigarettának a szájában. A trágya ellepett mindent, szétkenődött a cipőjén, mindenem, amit megfogott, amit látott, megszáradt pora szállt a levegőben, és akkor úgy érezte, elég.”

E szörnyű tapasztalatoktól indítatva – nagyon lényeges, hogy semmi más okot nem fedezhetünk fel – Mikos megpróbál megszökni a libatelepről, ám elkapják, és a szó szoros értelmében, mint a kutyát, vastag láncra verik, és az ebekkel kell versenyeznie, ha inni és enni akar. Az idézet pontosan mutatja, hogyan mosódnak össze a szereplő, az elbeszélő és az olvasó horizontjai, hiszen az undornak ez a minősége a klasszikus dramaturgiai szempontok alapján karakteridegen.

(„[Mikos] tudott volna még néhány érvt felsorolni az együttthalás előnyeiről, hogy például milyen az, mikor az együttes orgazmus repíti az embert a sikoly magasába, de valahogy nem merete” – ebben az idézetben ugyanazt az idegenséget fedezhetjük fel, csak egy másik irányban. Nagyon sok hasonló példát említhetnénk.) Az elbeszélő nem egyszerűen együttérez a szereplőjével, nemcsak a mesterévé válik „a fejben lejátszó” gondolat/érzés/érezlem érzékeltetésének, hanem egyenesen kiemeli a szereplő horizontját a szövegből, és megpróbálja egyesíteni azt a befogadóval. A befogadó az, aki az igazán eltúlzott undort érzi, az ő hányingerét váltja ki a szálló libaszar, a mindent beköpő légy, a rozsdás serpenyő – nem pedig a börtönből frissen szabadult Mikosét, aki nemrég mindenét elszórakozta, és minden további rágódás nélkül, a koszlott buszon zötykölődve, foszlott ruhákba öltözve próbálta kifosztani együgyű utastársait a hamispókerrel. (Ugyanígy: nem Mikos gondolkozik az együttes orgazmus sikolyba repítő magasáról, hanem a narrátor és az olvasó horizontja vetül rá a szereplőére.) Ha a romantikus-realista perspektívából tekintjük, akkor ez nem allegorézis, hiszen

nem azt érzékelteti az elbeszélő, hogy a szereplő mit érez, hanem az adott szituációt kiterjesztve azokat az érzéseket/érzelmeket/gondolatokat vetíti vissza a szereplőbe, amelyeket a befogadó érezne, ha ő volna a szereplő helyében. Ebben az esetben (is) fontos a feltételezett szereplő és befogadó között megnyíló szakadék, amely a társadalmi státus különbségéből fakad.

A feltételezett, szociálisan távol álló befogadó belevetítése a figurába azért lehetséges, mert az elbeszélő alapvetően olyan konfliktusokat tematizál, amelyek a fent jelzett biológikum halmazai. Azért sikeres ez az eljárás, mert a zsigeri kérdésekre hasonlóan zsigeri válaszok születnek – lásd megint Brett Easton Ellist, de említhetnénk akár Iszaak Babelt is. Ha most egy dosztojevszkiji párhuzamot szeretnénk vonni, akkor a *Bűn és bűnhődés* nem egy intellektuell, de végletekig csalódott fiatalember főszereplésével kell elolvasnunk, hanem egy közönséges, intellektustól, műveltségtől mentes bűnözőével, akinek a személyiségéhez mégis hozzátársulnak azok a mentális tartalmak, amelyekkel mi is azonosulni tudunk.

A Tar Sándor elbeszélőjének a könyörtelen narratívája azonban ekkor sújt le ránk igazán, mert a főhős, akinek a karakterébe mi, olvasók meggondolatlanul belevetítettük magunkat, nem törődve az alapvető racionalitás imperatívuszával, nem fejlődik, hanem azon a szinkron szinten stagnál, mint ahol megismertük: Mikos csúnyán, kellemetlenül dulakodik Annával, a nővel, aki megmentette, hogy végre megdughassa: „ne erőszakoljon meg, mondta aztán Anna, lemélyült hangon, az olyan megalázó.” Ezen a ponton érezzük meg, hogy Mikos nagyon is része annak a világnak, amelyből menekülni próbál.

Nagyon sok további novellában él hasonló eljárással az elbeszélő: amikor már együttérzéséről, sőt átérzéséről biztosított bennünket a szereplő, váratlanul a saját minőségünkkel összeegyeztethetetlen

cselekedetekbe kezd. Az *Asszonyok feketében* hajléktalan férfit újra és újra a haszonleső, vegetáló szerepébe visszakozik, míg az *Indul a nap* addig szimpatikus plebejusságot és erőt felmutató Mati őrnagya szimpla belbiztonsági patkánnyá változik a szöveg végén egy-két odavetett mondat eredményeképpen. Mintha minket, olvasókat érne arcucsapás; mintha mi magunk lepleződneünk le, és rólunk derülne ki, hogy alapvetően szar arcok vagyunk.

Pontosabban végletekig romlottak és/vagy menthetetlenek. Hasonló mechanizmussal működik a romantika spleenje, de még inkább a 19. századi orosz irodalom „felesleges ember” narratívája, csak ott a deklasszáció, az automatikus élet még nem éri el ezeket a szociális mélységeket – lényegében azonban ugyanezen a horizonton mozog. Érdekes párhuzam, mondjuk, a Csehov művészetével, hogy a Tar Sándor-életmű első fele ezt a szereplői magatartást gyakran súlyosan megtorolja (Ivanov öngyilkos lesz – a *Dáliák* Julája pedig örületében gyilkol és tesz tönkre mindent örökre), később azonban a hagyományos katarzissal végződő tragédia lehetősége általában elvész. Helyébe csalfa reményekkel operáló melankólia lép vagy gyakran csak egy pár mondatos zárlat, amely feloldás helyett inkább az elmébe beégetett állóképpé merevíti a történetet. A hatás kettős, mert ugyan nincs feloldás, ám a szituáció befejezetlenségével szélesebb értelmezői horizont nyílik.

A 19. század végén kialakult és a közbeszédből kiirthatatlan pozitivisták irodalomtörténeti gondolkodás – talán nem túlzás kijelenteni – annak a romantikus koncepciónak a jegyében jött létre, hogy az irodalmi alkotó élettörténete testesíti meg a leginkább az életművet. Goethétől Petőfi

De ezt már mindenki tegye meg maga.

Tar Sándor: Te következel (Válogatta: Király Levente. Budapest, Magvető, 2008.)

Sándoron át Dosztojevszkijig ívelhetne a gazdag lista, amelyek igazolják azt a tételt, hogy az író vagy a költő saját életműve legfőbb hőse. Ha most magának Tar Sándornak az életére vonatkoztatjuk a szereplői sorsát, akkor az író személyét is romantikus hősként értelmezhetjük, aki sorsban, átokban, tévedésben is osztozik övelük – legalábbis a Tar Sándor élet(műv)ét övező kortárs recepció ezt az olvasatot erősíti. A novellazáratok megváltozása innen nézve érdekes következtetések levonását teszi lehetővé, mert érthetjük úgy is, hogy az idő előrehaladtával az író egyfelől belátóbbá, mondhatni: megbocsátóbbá, szinte vigasztalóvá válik (egy olyan helyzetben, amikor talán nincs is helye a vigasznak), amely esetben a befejezetlenség maga is a vigasz részévé lehet („most ennek a mesének a rossz végét nem mondom el”), másfelől úgy is, hogy bár – Németh László-i értelemben – a remény szervesen illeszkedik a történet többi eleméhez, az alkotói önkény igenis lehetővé teszi annak az odaértését, ami végeredményben nem mond ellent annak a logikának, hogy ebből az átokból csak a sorslogika felmondásával lehet szabadulni (ugyan ez a felmondás a novella terében lehetetlennek tűnik).

A novellák romantikus szereplővezetési eljárásával azonban, mint említettem, élesen szembenáll az a mindig előkerülő fordulat, amely megakadályozza, hogy a szereplőt saját személyiségünk kivetüléseként érzékeljük. Ez a határozottan modernista, elidegenítő mozzanat váratlanul eltávolít minket a novella terétől, és arra kényszerít, hogy külső szemlélője, sőt megítélője legyünk a történéseknek. Szokatlan asszociációkra ad alkalmat, ha mindezt a romantikus íróhős narratívájára vetítjük.

Filmajánló

Hajrá boldogság! (Happy-Go-Lucky, 2008)

Poppy egyedülálló, harmincéves általános iskolai tanítónő, aki egy barátnőjével lakik együtt, és minden új napra úgy csodálkozik rá, mintha az élet meglepetésajándéka lenne. Ez a körülötte élők életét is megváltoztatja.

17

**∴ Hajrá boldogság!
- Mosolyogj, és a világ
visszamosolyog
Rád ∴.**

Mike Leigh a kilátástalan életet bemutató, nyomasztó drámák után egy másik műfajban mutatja meg, hogy nem véletlenül tartják az egyik legnagyobb élő angol filmrendezőnek. A Hajrá boldogság egy vidám film, a szó legjobb értelmében, amiből akár tanulhatunk is, és amely édes és kedves anélkül, hogy cukormázos giccsé válna. (*) kritika (***)**

"Út a valóságba. De én nem akarok odamenni." Ez a legelső mondat a filmben, ami a főhősnő szájából hangzik el, mintegy összefoglalva a gondolkodásmódját. A *Hajrá boldogság* talán az *Amelie csodálatos élete* című film angol testvére, már a ködös Albionban is látják a pozitív hozzáállás fontosságát. A főszereplő Poppy egy örökké vidám, örökké optimista általános iskolai tanárnő, aki még nem nőtte ki a gyermeki kíváncsiságot és lelkesedést. tűnik őszintének ez a túlzott ráadásul a néző - ismerve várja, mikor fordul át nem fog, bár konfliktusok és Poppy harminc éves és barátnőjével, nem találja ellopják a biciklijét, erre tanul, de kifogja a világ legmorcosabb autós-oktatóját.

Elsőre talán sokkoló és nem vidámság és naivítás, Mike Leigh korábbi filmjeit - tragédiába a történet, de gondok vannak az életében. albérlésben él a meg a hangot a hűgával, elhatározza, hogy vezetni

A lazán összefűzött epizódok egy-egy élethelyzetet mutatnak be, amelyek tanúbizonyságot tesznek arról, hogy az optimizmus igenis célravezető. A világ és Poppy találkozásából mindig az utóbbi kerül ki győztesen, mert nem csak a saját életével törődik, hanem megpróbálja alapjaiban megváltoztatni a körülötte élők mindennapjait is. Mottójául Gandhi szavai szolgálhatnak: *"Te magad légy a változás, amit látni szeretnél a világban."*

A szimpatikus világnézet mellett a *Hajrá boldogság* filmnek is kiváló. Mike Leigh rendező-forgatókönyvíró ismeri és szereti az embereket, ez a *Hajrá boldogság* minden pillanatán látszik. Emellett biztos kézzel, megfelelő arányban adagolja az

érzelmeket, így a film se nem felületes, se nem drámai. Kétségtelenül megérdemelt volt az Oscar-díj jelölése a legjobb eredeti forgatókönyv kategóriában, ha a győzelem el is maradt. A főszereplő **Sally Hawkins**nak ez már a harmadik közös munkája volt Mike Leigh-hel, így valószínűleg szavak nélkül is értették egymást. Hawkins alakításának, mosolyának, csillogó szemének köszönhető, hogy nem tűnik örületnek vagy végtelen ostobaságnak Poppy viselkedése, képes mélységet adni a tanárnő örök vidámságának. Ezt a nem kis teljesítményt a szakma a legjobb vígjátéki színésznőnek járó Golden Globe-bal díjazta. Meg kell még említeni a filmhez nagyszerűen illő zenét, **Gary Yershon** zeneszerző munkáját, ami pont annyira könnyed-vidám, mégis tartalmas, mint a film.

Mindezekért a *Hajrá boldogság* megtekintését Magyarországon mindenki számára kötelezővé kellene tenni, az egyik legpesszimistább ország számára az egyik legoptimistább filmet. Mindannyian eltanulhatnánk Poppy-tól a boldogságot és, hogy hogyan vegyük észre a szépséget a legapróbb dolgokban is.

Forrás: Napvilág.net

Rendező: Mike Leigh
Zeneszerző: Gary Yershon
Operatőr: Dick Pope
Szereplők: Sally Hawkins, Alexis Zegerman, Andrea Riseborough, Sinead Matthews, Eddie Marsan, Elliot Cowan.

A világ nagy és a megváltás a sarkon ólálkodik

(Svetat e golyam i spasenie debne otvsyakade, 2008)

Rendezte: Stephan Komandarev bolgár, német, szlovák, magyar
Szereplők: Miki Manojlovic, Carlo Ljubek, Hristo Martafchiev, Ana Papadopulu, Gryllus Dorka

Egy bolgár család emigrálni kényszerül a kommunizmus elől. Fiuk, Alex Németországban nő fel, csekély gyerekkori emléke nagyapja backgammon tanácsaihoz, bölcsességeihez kötődik. Amikor a család évekkel később autóbalesetet szenved, s a szülők meghalnak, a nagyapa próbálja az amnéziába esett férfi emlékezőképességét

visszahozni - a backgammonon és egy spirituális utazáson keresztül, mely egy tandem Németországból Bulgáriáig vezet.

Juhani Nagy János Nevető kislexikona

U

UBORKA	görbített edényben tárolt kismennyiségű szőlőnedű
UGRÓDESZKA	lapos mellkasú trambulinspecialista tornászlaný
USA-KVÍZUM	amerikai rejtvény turistáknak, a helyes megfejtők zöld számon is hívhatják a nagykövetséget
UTÁLKOZÓ	kisgyermek kedvenc helye a játszótéren, ahol elsajátíthatják a felnőtt élethez szükséges alapvető hozzáállást

19

Ú

ÚJSÁGÍRÓ	a közelmúltban beindult tejipari szaklap
ÚTLEVÉL	külföldi közlekedési vonalak mentén termő papírnövény. Könnyen felismerhető jellegzetes kék színű, vízjeles leveleiről. A Kádár-korszakban a mainál sikeresebben irtották.

Ü

ÜGYEFOGYOTT	félnótás munkanélküli ügyvéd
ÜGYES	csak rendkívüli fizikai képességekkel rendelkező kismamáknak juttatható gyermekgondozási segély
ÜNNEPI KÖRMENET	különleges alkalomra készült egyedi esztergálás
ÜRÖM	boldogság a holdrakétán
ÜVEGFAL	a hidegháború idején épített objektum, mely Óperencia üveghegyen túli fővárosát osztja ketté

V

VADÁSZIDÉNY	hibás emberpéldányok eliminálásának legális időszaka
VAKLÁRMA	hangos buli a gyengénlátók intézetében
VAKVAGÁNY	félresiklott életű fickó, aki hibáiért a látásával fizetett

VARÁZSLÓ	csak a mesében létező, kis hártvás szárnyakkal és potrohhal rendelkező paripa
VASKOS	a zodiákus egyik figurája öntöttvasból
VASUTÁS	költözéseit vonaton lebonyolító szárnyas
VASALÓDESZKA	mosás utáni ruhák gyűrődésmentesítését végző igen sovány leányka
VASGYÚRÓ	kohóipari szakmunkás
VASRESZELÉK	fakíréteremben az acélspagetti ízesítéséhez használt fémhulladék
VASTAPS	kohászati művekben az év végi jutalomosztáskor felhangzó tapsvihar
VÁLASZFAL	a feltett kérdésekre adott megoldásokat mindenki számára jól látható módon feltüntető felület
VÁLTÓSÚLY	birkózók autójában az erőátviteli rendszer összömege
VÁMPÍR	egyese arcának átmeneti elszíneződése vámvizsgálatnál (fapofa jobb lenne)
VELOREX	korábban rendőrségi alkalmazásban állt, de mára kiöregedett, és cirkuszi kerékpáros mutatványokat előadó németjuhász
VENDETTA	apró méretű középkori olasz csapásmérő hadihajó; bosszúálló tengeri hadjáratokban alkalmazták előszeretettel
VERBUNKOS	férfitánc, melyben az előadók vastag fabotokkal csapkodják egymást
VERDA'	kocsmai jó tanács az asszonnyal való bánásmódra
VERSEL	rímbe szedett szavakkal elagyabugyál
VERSSZAK	egyetemi bölcsészkar poétikával foglalkozó fakultása
VESEKŐ	főleg urológusok által hordott ékszerek díszítésére használt ásvány

Versek

Karafiath Orsolya

Nulltündér

... s a mindig másmilyen most egyszínű.

Akár a lég - alakja változása...

Riadt és rebbenékeny. Összerezdül,
eltűnő testét zaj, a fény ha bántja.

Ruhája ránca nyár, gyűrött románc,
hajába kócolódott minden este.
Letört körmöcskéjéből furcsa félhold;
testét a hőség lassan áterezte.

Az éj leszáll, hogy színét felvegye:
nyugodt sötétségű, tündéri kék.
A hajnal harmatában nem találsz -
saját varázsa szórja szerteszét.

Elszenderült a domboldal tövén.
Fölé hajolhatsz, jaj, csak fel ne ébreszd!
Ha most kívánnád, érintése métely.
Ha most ölelnéd, csókja semmivé lesz.

Fekszik csak az esőáztatta fűben,
fehér vászoncipője tiszta sáros.
Nézd hosszasan s ő percről percre szebb lesz.
Álmodd hozzá egy másik éjszakához.

Karafiath Orsolya

Amíg alszunk

Ma egy másik kastélyba zársz.
Vihar lesz - szoknyám suhogása -
elhagyom a lépcsőfordulóban.

Egész a toronyszobáig követsz.
Csapódó ablaktáblák: csontszínű
költeményemből szabadult kísértetek.

Sokáig nézlek szótlanul.
Lélegzetünk gyolcs és csipke,
sötétségből épült baldachin.

Amíg alszunk az esőt áteresztik
a falak. Új kastélyt vonnak fölénk
a bőrünkben kioldódó cseppkövek

Márai 3.

Füves könyv

Arról, hogy az ember része a világnak

Az ember, mérhetetlen göggyében és hiúságában, hajlandó elhinni, hogy a világ törvényei ellen is élhet, megmásíthatja azokat és büntetlenül lázadhat ellenök. Mintha a vízcsepp ezt mondaná: "Én más vagyok, mint a tenger." Vagy a szikra: "Rajtam nem fog a tűz." De az ember semmi más, mint egyszerű alkatrésze a világnak, éppen olyan romlandó anyag, mint a tej vagy a medve húsa, mint minden, ami egy pillanatra megjelenik a világ nagy piacán, s aztán, a következő pillanatban, a szemét- vagy a pócegödörbe kerül. Az ember, testi mivoltában, nem is magas rangú eleme a világnak; inkább csak százalmasan pusztulásra ítélt anyagok összessége. A kő, a fém is tovább él, mint az ember. Ezért mindaz, amit testünkön át jelentünk a világban, jelentéktelen. Csak a lelkünk erősebb és maradandóbb, mint a kő és a fém - ezért soha nem szabad másképpen látnunk magunkat, mint lelkünk térfogataiban. Az erő, mely a romlandó testi szövetben kifejezi magát, nemcsak alkatrésze, hanem értelme a világnak. Ez az erő az emberi lélek. Minden más, amit a világban jelentünk és mutatunk, nevetséges és százalmas.

A rendszerről, melyet később megismerünk

A múltó évek, az idősebb életkor csakugyan adnak valamit, amiért érdemes volt elviselni az élet sok fáradságát, megaláztatását, fájdalmas vesszőfutásait is. Nemcsak tapasztalatokat adnak, mert a tapasztalatoknak önmagukban nincs sok nevelő erejük, mint ezt az életben mindenfelé láthatjuk: az emberek, bizonyos tragikus tapasztalatok birtokában is ugyanazokat a végzetes hibákat követik el, akkor is, ha előre tudják a következményeket. Nem, az idősebb kor nagy előnye, hogy rendszert tudunk felépíteni tapasztalatainkból, ha nem vagyunk egészen ostobák vagy aljasok, s nem óhajtunk öregségünkben az emberek által kinevetett és lenézett, ősz pojjáca lenni! Mint a vándor, aki egy bonyolult hegyszerezt ismert meg vándorlásai közben, s a legmagasabb csúcsra érve, átlátja egy táj szerkezetét, áttekinti a hegycsúcsok összefüggő sorozatának geológiai törvényszerűségét, úgy látjuk mi is a múltó évekkel a rendszert mindabban, ami történik életünkben és mások életében. Ez az áttekintés, melyet csak az évek múlása hoz meg, a legnagyobb elégtétel, melyet az emberi és világi dolgok megismerése közben szerezhethetünk.

A kísértésről és a tapasztalásról

A kérdésre, vajon vértéznek-e a tapasztalatok az élet olcsó vagy veszélyes, nagy erővel megszólaló kísértései ellen, tagadással kell felelni. Ilyen kísértések a hamis becsvágy, az indulati lehetőségek, mint a szerelem, szereplés, világi siker, az érzékek csábításai, az egészségünkre káros étkezésbeli túlzások, az ital és a bódítószerek, a testi szenvedélyek s azoknál is károsabb és veszélyesebb szellemi és jellembeli eltévelyedések, mint a bosszúvágy, a hazugság, a kapzsiság. Mindezek a veszélyek és csábítások minden életkorban konok ismétlődéssel kísértik meg az embert. A tapasztalás, mely arra tanít, hogy minden túlzás, hazugság és tisztátalan szándék csalódáshoz, csömörhöz, megaláztatáshoz és betegséghez vezet, nem óv meg attól, hogy e kísértések áldozatai legyünk. Csak a jellemünkhöz való hűség óvhat meg a bukástól, nem pedig tapasztalataink. A természetben nincsen feltétlen jó és rossz; de föltétlenül rossz az ember számára, amit nem tudunk büntetlenül egyeztetni jellemünkkel. Tehát itt is, mint mindig, mikor döntenünk kell, ne azt kutassuk, vajon a kínálkozó csábítás önmagában jó-e vagy rossz, hanem csak azt kérdezzük: megfér-e jellemünkkel az, amit elkövetni szándékozunk? A világi tapasztalás nem olyan fontos, mint jellemünk alapos és föltétlen ismerete. Vannak tapasztalatlan emberek, akik hűségesebb jellemükhöz és ezért nem bukhatnak el a világi vizsgán, s vannak öreg, agyafúrt rókák, akik nem tudják vágyaikat jellemükhöz igazítani, s ezért mindegyre elbuknak és szégyenletesen orra esnek.

A szenvedélyről

Azt hinni, hogy elvonulhatunk a szenvedély elől, éppen olyan örület, mintha komolyan hinné valaki, hogy homokból házat és menedéket építhet a sivatag közepén a számum ellen.

A szenvedély éppen úgy értelme életünknek, mint az értelem, a mértéktartás és a megfontolt védekezés. Csak az lehet teljes és a természet rendjéhez okos engedelmességgel simuló ember, aki természetének megfelelő mértékkel és őszinteséggel tudja átadni magát teste és jelleme szenvedélyeinek. De nem lesz állat, mert ismeri a határokat, ahol foggal és körömmel meg kell kapaszkodnia a szélviharban, mely reátört, az értelem korlátaiba. Ne tagadd a testet, de bánj vele méltányosan és fölényesen, mint az idomító a fenevaddal. Ne tagadd a becsvágyat, de jelöld ki határait. Ne tagadd az érzékeket, de úgy járj és kelj érzékeid lázadása közepette, mint a kapitány a viharba jutott hajó lázongó matrózai között: szigorral, megértéssel, kérlelhetetlenül és hősiiesen. Mást nem tehetsz. Ez a legtöbb, amit ember tehet.

A jóra való restségről

A legtöbb emberi szerencsétlenség, nyomorúság, a reménytelen, szégyenletes és baljós emberi helyzetek igazi oka leggyakrabban nem is az emberek gonoszsága, hanem egyszerűen a tunyaság. Az a bizonyos "jóra való restség", melyről a Biblia beszél. Egy gyilkos meglehetősen ritka emberi tünemény. A gyilkossághoz már erő kell, egyéniség, képzelőerő, nagy indulatok. Gyilkosok ellen lehet védekezni is. Aki gyakoribb, s aki ellen nem lehet védekezni, s aki az emberi nyomorúságot és tragédiákat milliószámra tenyészt, az a jámbor és tunya ember, aki elfordítja fejét, ha valamilyen aljasságot vagy jogtalanságot lát, nem emeli fel a telefonkagylót, ha segíthetne is e figyelmeztetéssel, óvatosan körüljárja az emberi nyomorúságot és szótlanul odább megy mellőle, holott különösebb áldozat és erőfeszítés nélkül visszaadhatná egy ember kedvét az élethez, vagy segíthetne egy nyomorulton. Az ember, aki harcra kel a világgal a maga zsarnoksága érdekében, nem olyan veszedelmes, mint az udvarias, sunyi és megfontolt középszerűség, a hümmögő középutasság, a gyáva és lusta önzés. Ez a főbűn. Ez a fajta ember csinálja a világot olyanná, amilyen, s neki köszönhetjük, ha e tapasztalatok birtokában különösebb sajnálkozás nélkül búcsúzunk halálunk órájában az emberi világtól.

Fotók:

- 1. oldal – Állatmenhely Nyíregyházán
- 3. oldal – Út Tokaj felé

